

Nr 26.

Ankom till riksdagens kansli den 6 mars 1934 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om införande av straffpåföljd för spridande av kännedom om straffad persons sonade brott.

Första lagutskottet har till behandling förehafat de inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motionerna nr 159 och 160 i första kammaren av herr *Elof Andersson* m. fl. samt motionerna nr 294 och 295 i andra kammaren av herr *Erlander* m. fl.

Uti motionerna nr 159 i första kammaren och nr 294 i andra kammaren, vilka äro likalydande, har yrkats, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Konungen hemställa om utredning om sådan ändring av 16 kap. strafflagen, att straff inträder dels om någon i skymflig avsikt tillvitar annan brott, därför han redan straff undergått, och dels om tillvitande för brott sker 10 år efter det att straffet undergåts.

Uti de två övriga motionerna, vilka ävenledes äro sinsemellan likalydande, har yrkats, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Konungen hemställa om utredning om sådan ändring av tryckfrihetsförordningen som påkallas av de ovan föreslagna ändringarna av 16 kap. strafflagen.

Beträffande de skäl, som föranlett ifrågavarande yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionerna.

I 16 kap. strafflagen meddelas bestämmelser om falsk angivelse och »annan ärekränkning». Bland de brott som enligt kapitlet äro att hänföra till ärekränkning märkas de s. k. förtalsbrotten, som bestraffas uti 7 och 8 §§ i kapitlet. Enligt den förra paragrafen skall den, som muntligen eller i skrift, den han utsprider eller låter utsprida, beljuger annan i ty att han av arghet pådiktat honom bestämt brott eller visst slag av brott, dömas, om dödsstraff, straffarbete över två år eller ovärdighet att i rikets tjänst vidare nyttjas kunna följa å det pådiktade brottet, till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader och, i annat fall, till fängelse i högst sex månader eller böter. Detsamma gäller om den som av arghet utsprider sådan ärekränkande dikt eller ock eljest så förfar, att den som är oskyldig må hållas för skyldig. Prövas brott, som i paragrafen sagt är, ha skett av obetänksamhet, må ej i något fall dömas till svårare straff än fängelse i sex månader. — Utsätter man, i avsikt såsom i 7 § sägs, emot annan rykte om gärning eller last, som ej efter lag är straffbar men eljest är menlig för hans ära, goda namn och medborgerliga anseende, yrke, näring eller fortkomst, eller fortsprider man av arghet sådant av annan utsatt rykte, skall enligt 8 § dömas till fängelse i högst sex månader eller böter.

För tillämpningen av nu nämnda paragrafer är det av synnerlig betydelse i vad mån den som tilltalas enligt någondera paragrafen har möjlighet att till sitt fredande visa att den eller de uppgifter, han lämnat, äro sanningsenliga. Härom stadgas i 13 §.

Enligt denna paragraf må den som för ärekränkning tilltalas ej till sitt fredande framställa bevisning om sanningen av sådant tillmäle som i 8 § sägs. Är tillmäle gjort om *bestämt brott* eller *visst slag av brott* och vill den tilltalade styrka, att den, emot vilken tillmälet gjordes, är till sådant brott saker, skall han visa »laga dom därå». Har brottet ännu icke varit under åtal eller under prövning i fråga om skadestånd, då skall, därest den för ärekränkning tilltalade det vill och han själv är målsägande eller har rätte målsägandens uppdrag till talan eller ock brottet hörer under allmänt åtal och såframt tid till sådant eller till talan om skadestånd ej är försutten, domstolen lägga den tilltalade tid före att visa, att lagligt åtal då blivit anställt eller påkallat eller att målsägandens talan om skadestånd är anhängiggjord, och huru däröver slutligen dömt blivit. Ej må till befrielse från ansvar för tillmäle om brott annan bevisning vara tillåten.

Enligt praxis har, trots sista punkten i 13 §, bl. a. ansetts, att då i åtal, som den för falsk beskyllning tilltalade anställt, förklarats att emot den beskyllde förekommit bindande omständigheter och liknelser ehuru ej full bevisning om brottet, kunde ansvar för beskyllningen ej ådömas.

Förutom förtalsförbrytelseerna straffas i 16 kap. strafflagen bland annat även s. k. injurier. Enligt 9 § skall den, som förolämpar annan med smädligt yttrande i tal eller skrift eller med hotelse eller annan gärning som missfirmlig är, straffas med böter eller fängelse i högst sex månader om det sker å tid, ort eller sätt, att ärekränkningen väcker synnerligt uppseende. Enligt 11 § skall för smädliga yttranden, hotelser eller missfirmliga gärningar i andra fall, än förut sagda äro, dömas till böter.

Förutnämnda bestämmelser äro icke i och för sig tillämpliga med avseende å uppgifter eller påståenden som intagas i tryckt skrift. Enligt § 3 11:o tryckfrihetsförordningen skola emellertid angripelser mot enskild man, vilka å ära gå eller för dess borgerliga namn och rykte förklenliga äro, straffas enligt allmän lag. Härigenom bliva ifrågavarande bestämmelser i 16 kap. strafflagen tillämpliga även när ärekränkning sker i tryckt skrift.

Det torde vara allmänt erkänt, att frågan i vad mån lagstiftningen bör bestraffa handlingar som angripa äran är av synnerligen ömtålig natur. Frågan har även reglerats på mycket skiftande sätt i olika länder.

Utskottet.

Den svenska strafflagen kan sägas på detta område innehålla ganska omfattande straffbestämmelser. I fråga om den närmare innebörden av dessa framgår av redogörelsen härövan, att lagen skiljer mellan förtalsbrotten å ena samt s. k. injurier å andra sidan. Inom förtalsbrottens grupp ha därjämte i lagen till särskild behandling upptagits beskyllningar för bestämt brott eller visst slag av brott. Har någon blivit åtalad för en dylik beskyllning må han till sitt fredande från ansvar föra bevisning om beskyllningens sanningsen-

lighet. I allmänhet är det härvid erforderligt att han förebringa lagakraftvunnen dom, varigenom motparten förklarats skyldig till brottet eller brotten i fråga. Beträffande annan ärekränkning än beskyllning för bestämt brott eller visst slag av brott är däremot sanningsbevisning icke tillåten.

Det har icke sällan gjorts gällande, att den avvägning mellan olika intressen, som innefattas i nu anförda regler om tillåtligheten av sanningsbevis, är otillfredsställande. Enligt en ganska utbredd mening torde sålunda anses, att lagen i alltför hög grad skyddar den mot vilken en viss beskyllning riktas och således giver sanningsbeviset ett allt för begränsat utrymme. Förevarande motioner vilja däremot i visst avseende ytterligare inskränka sanningsbeviset. Motionärerna avse härvid det fall att någon utsprider uppgift om brott som en person begått och för vilket han redan utstått straff. Enligt motionärernas förslag borde den som utspritt uppgiften, även om den är sann, icke gå fri från straff, om utspridandet skett i skymflig avsikt eller en längre tid efter det straff för brottet avtjänats.

De anmärkningar som sålunda ur motsatta synpunkter riktats mot reglerna om sanningsbevis i ärekränkingsmål äro i och för sig ett vittnesbörd om de stridiga intressen som uti förevarande avseende bryta sig mot varandra. I själva verket torde dessa anmärkningar beröra en fråga som är av grundläggande betydelse för gestaltningen av bestämmelserna om ärekränkning över huvud.

Motionärernas ifrågavarande förslag berör emellertid ytterligare ett problem, som hör till de mest svårlösta, när det gäller att avgränsa det straffbara området för ärekränkning, nämligen frågan om den betydelse som skall tillerkännas *avsikten* med en framställd beskyllning. Av utskottets redogörelse härovan för nu gällande straffbestämmelser framgår, att de subjektiva rekvisiten »arghet» och »obetänksamhet» äro av stor betydelse för tillämpligheten av straffbestämmelserna i 16 kap. 7 och 8 §§ strafflagen. Ingenstädes i lagtexten omnämnes däremot något rekvisit som kan sägas motsvara vad motionärerna få anses åsyfta med uttrycket »skymflig avsikt». Det bör dock framhållas, att den tankegång, på vilken motionärernas förslag i denna del vilar, icke är främmande för vare sig doktrin eller praxis. Utskottet åsyftar de fall, då en person, som tillvitat annan ett brott, väl kan gå fri från ansvar enligt 7 §, på den grund att han fullgjort bevisning om tillvitelsens sanningsenlighet, men dock dömes till ansvar jämlikt 9 eller 11 §, enär beskyllningen framställts *på ett sätt* som kan anses i och för sig ärekränkande (injuriöst). Vad nu anförts är uppenbarligen även tillämpligt då den, mot vilken beskyllningen riktats, redan utstått sitt straff för brottet.

Härav framgår, att motionärernas önskemål uti icke oväsentlig utsträckning kunna anses redan tillgodosedda i lagtillämpningen. I vad mån det är möjligt att i lagstiftningen ytterligare tillmötesgå desamma är synnerligen vanskligt att bedöma. Å ena sidan måste härvid beaktas människors krav att i viss omfattning erhålla kännedom om varandra, men å andra sidan är det tydligt att detta krav måste underkastas en viss begränsning. Sålunda bör bland annat hänsyn tagas till att den som avtjänat straff för brott i görligaste mån skyd-

das från det lidande och den minskade försörjningsmöjlighet som ett blottande av hans föregående medför. Sistnämnda intresse framträder icke minst under den närmaste tiden efter frigivningen. Den förskjutning, som motionärerna påyrka i den nuvarande avvägningen mellan allmänhetens och straffade personers intressen, berör enligt vad utskottet visat grundläggande frågor i ärekränkingskapitlet. Enligt utskottets mening är det icke möjligt att, i den mån den gällande rätten uti ifrågavarande avseende må anses otillfredsställande, genomföra någon ändring utan att bestämmelserna om ärekränkning över huvud underkastas en genomgripande omarbetning. Det är känt, att vederbörande departementschef har för avsikt att utan dröjsmål söka efter hand åstadkomma en omfattande revision av strafflagen. Därvid kommer uppenbarligen även lagstiftningen om ärekränkning att underkastas erforderlig granskning.

Utskottet får alltså hemställa,

att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 6 mars 1934.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman, Bissmark, Norling, Svenson* i Eskhult, *Ohman**, *Wagnsson, Wijkström** och *Karlsson* i Gillberga;

från andra kammaren: herrar *Linnér**, *Nilsson* i Antnäs, *Hedlund* i Östersund, *K. A. Westman, Sjögren, Olsson* i Rimforsa*, *Olsson* i Mellerud och *Johnson* i Kalmar.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.